

LOGOPEDIE JAKO VĚDNÍ OBOR

PhDr. Pavla Sychrová - MU, 6.4. 2012
sychrova.pavla@seznam.cz

LOGOPEDIE

- **podobor** speciální pedagogiky
- obor **interdisciplinárního charakteru**
- předmětem jsou zákonitosti **vzniku, eliminování a prevence narušené komunikační schopnosti**
- sledování příčin, projevů, následků, možnosti diagnostiky, terapie i prevence

LOGOPEDIE

- Název má původ v řečtině

logos - slovo + paidea - výchova

- termíny v zahraniční literatuře:

Speech Therapy, Speech Correction (Anglie),

Sprachheilpädagogik, Logopädie,

Sprachbehindertepädagogik (Německo)

SPOLUPRÁCE S OBORY

- **medicínskými**

(foniatrie, otorinolaryngologie, stomatologie, orthodoncie, pediatrie, neurologie, neurochirurgie, plastická chirurgie, psychiatrie, geriatrie, psychiatrie)

- **pedagogickými**

(obecná pedagogika, speciální pedagogika)

- **psychologickými**

(vývojová psychologie, patopsychologie, psychologie)

- **lingvistickými**

(fonetika, fonologie)

- roste význam neurolingvistiky, genetiky, informatiky, právních věd

LOGOPED (školský)

- absolvent **magisterského** studijního programu na katedrách speciální pedagogiky na pedagogických fakultách se státní závěrečnou zkouškou z logopedie a surdopedie
- odborné znalosti a schopnosti, výborná úroveň komunikační kompetence, dobrá fonematická diferenciacie, zájem o další vzdělávání
- působí v rámci MŠMT a MPSV
(učí v mateřské škole logopedické, pracuje v pedagogicko-psychologické poradně...)

KLINICKÝ LOGOPED

- působí v rámci ministerstva zdravotnictví
- musí mít ukončeno magisterské studium a praxi ve zdravotnickém zařízení alespoň 6 měsíců
(pod vedením školitele = zkušený KL s aspoň pětiletou praxí, který má atestaci)
- nutná praxe + specializační příprava a atestace

LOGOPEDICKÝ ASISTENT

- absolvent **bakalářského** studijního programu na katedrách speciální pedagogiky na pedagogických fakultách se státní závěrečnou zkouškou z logopedie a surdopedie
- pracuje **vždy pod vedením logopeda**

ORGANIZACE LOGOPEDICKÉ INTERVENCE

- **Ve třech typech zařízení:**
 - státních (nemocnice, kliniky, lázně)
 - nestátních (charitativní, církevní, městské)
 - soukromých (soukromá praxe klin. logopedů)
- **Ve třech resortech:**
 - MŠMT
 - MZ
 - MPSV
- **Všem třem věkovým kategoriím:**
 - Dětský věk, dospělost, seniorský věk

KOMUNIKACE

- „*komunikacio*“ = sdělování, dorozumívání, spojování
- Komunikace = **výměna informací**

- **Schopnost řečové komunikace:**
- schopnost vědomě užívat jazyk jako složitý komunikační systém znaků a symbolů ve všech formách

KOMUNIKACE

□ **Komunikace verbální:**

- prostřednictvím mluvené nebo psané formy řeči

□ **Komunikace neverbální:**

- pohled, mimika, gestika, haptika, kinetika, posturika, proxemika, chronemika, úprava zvnějšku
 - nezastupitelný doprovodný prostředek slovní komunikace
 - prostředek vzájemného pochopení a porozumění

VÝZNAM KOMUNIKACE

- pro rozvoj vnitřní řeči a myšlení
 - pro rozvoj sociálních vztahů
 - pro získávání a předávání informací
 - význam pro vzdělávání
- => pro rozvoj člověka jako společenské bytosti

PODMÍNKY

- **Podmínky pro rozvoj komunikačních kompetencí**
- vnitřní
 - vrozené předpoklady - řečově motorické zóny v mozku
 - zdravý sluch a zrak, neporušené mluvní orgány
 - fyzický, duševní a intelektový vývoj
- vnější
 - prostředí a výchova
 - množství a přiměřenost podnětů
 - správný řečový vzor

ETAPY KOMUNIKACE

- = Reflexní okruh komunikace (dorozumívání)
- **Podněty** – prostředí stimuluje k řeči (správný řeč. vzor)
- **Receptory** – dálkové analyzátoři (oko a ucho) přijímají podněty z okolí
- **Dostředivé dráhy v mozku** – vedou podněty do mozkové kůry, podněty prochází staršími podkorovými útvary, kde získávají citové zabarvení
- **Centrální část** - do určité míry zachytí a zpracuje informace (dle intelektu)
- **Pyramidová a extrapyramidová centra** – koordinují přesnost a pohybovou vyrovnanost řeči
- **Efektory** - výkonné orgány (respirační, fonační, artikulační) umožní řečový projev
- Společenské **prostředí** přijímá řečový projev – pozitivně nebo negativně
- Adekvátní **reakce** na řeč je zase prvotním podnětem

NARUŠENÍ

- ▣ **verbální i neverbální složky komunikace**
- ▣ **grafické i mluvené složky komunikace**
- ▣ **receptivní i expresivní složky komunikace**
- ▣ **vývojové i získané narušení**
- ▣ **uvědomované i neuvědomované narušení komunikace**

- ▣ **narušení jakékoliv ze čtyř základních jazykových rovin v komunikaci**

NARUŠENÁ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOST

- ▣ narušená komunikační schopnost = NKS
- Stav, kdy **některá jazyková rovina, nebo i několik jazykových rovin komunikačního procesu, působí interferenčně (rušivě) vzhledem ke komunikačnímu záměru jednotlivce.**

JAZYKOVÉ ROVINY V ONTOGENEZI ŘEČI

- Čtyři jazykové roviny:
 - foneticko - fonologická rovina (zvuková)
 - lexikálně - sémantická rovina (slovní zásoba)
 - morfologicko - syntaktická rovina (gramatická)
 - pragmatická rovina (rovina sociální aplikace)

FONETICKO-FONOLOGICKÁ ROVINA

- zabývá se **zvukovou stránkou** řeči (tvorba zvuků, hlásek, artikulační dovednosti)
- ve vývoji této jazykové roviny dojde
- k přechodu od **tvrdého hlasového začátku** (tlačený silný křik vyjadřující nespokojenost) k **měkkému** (brouknutí, tón nasazený jemně vyjadřující spokojenost)
- k přechodu od **pudového žvatlání** (bez sluchové kontroly) na **napodobivé** (se sluchovou kontrolou) => **období 6. - 9. měsíce** : tzv. diagnostický moment poruchy sluchu
- k přechodu od **prefonémů** (prvních zvuků, které nemají přesnou podobu jednotlivých hlásek) k **fonémům** (hláskám, které mají přesně stanovený způsob tvorby a artikulace)

FONETICKO-FONOLOGICKÁ ROVINA

- Rozvoj fonetické složky komunikace se řídí **pravidlem nejmenší fyziologické námahy**
 - nejprve hlásky tvořené malou námahou a jednoduše, potom ty fyziologicky náročnější
 - nejpozději se fixují hlásky charakteristické pro mateřský jazyk (v ČJ - vibranty R,Ř)
- zvuková stránka by měla být vyvinuta kolem 5. roku života, nejpozději před nástupem do základní školy

LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÁ ROVINA

- zabývá se **rozvojem slovní zásoby**
- ve vývoji této jazykové roviny dojde
- k přechodu od **počáteční pasivní slovní zásoby** (10. měsíc - dítě rozumí v kontextu situace) k **počátkům aktivní slovní zásoby** (1 rok - první slova - ale hlavní komunikace pohledem, mimikou, pláčem, pohybem)
- k přechodu **od malé slovní zásoby k širší slovní zásobě**
- k přechodu od **hypergeneralizace** (první slova chápána velmi všeobecně: „haf haf“ je vše, co má 4 nohy) k **hyperdiferenciaci** (když zná už více slov, přichází opačná tendence a názvy jsou striktně konkrétní)
- k **prvnímu věku otázek** (1,5 roku: Co je to? Kdo je to? - rozšiřuje základní slovní zásobu) a **druhému věku otázek** (3,5 roku: Proč? - hledá vztahy)
- konec předškolního období - dítě by mělo umět samostatně

MORFOLOGICKO-SYNTAKTICKÁ ROVINA

- **gramatická stránka** řeči- odráží úroveň mentálního vývoje
- lze ji zkoumat až kolem 1 roku života - období 1. slov
- ve vývoji této jazykové roviny dojde
- k přechodu od **jednoslovných vět** (první slova - neohebná, nečasují se, neskloňují se - mají funkci celých vět – často vznikají opakováním slabik: „mama“)
k dvouslovným větám (spojení dvou jednoslovných vět – „táta pápá“)
- k postupnému **přidávání slovních druhů** (nejdříve podstatná jména, onomatopoea, slovesa; 2,5 až 3 roky - přídavná jména, osobní zájmena; nejpozději: číslovky, předložky a spojky)

MORFOLOGICKO-SYNTAKTICKÁ ROVINA

- k postupnému rozvoji **gramatických pravidel** za pomoci **učení transferem (přenosem)** - dítě se naučí „zelený - zelenější“ a samo to dále přenesse na obdobné jazykové situace: „světlý - světlejší“
- transfer nebere v úvahu gramatické výjimky („dobrý-dobřejší“) - do 4 let přirozený jev - **tzv. fyziologický dysgramatismus**
- k postupnému **rozvoji správné stavby věty** (nejprve klade na počátek věty slovo s emocionálním významem) – od jednoduchých vět přejde po čtvrtém roce k souvětím

PRAGMATICKÁ ROVINA

- rovina **sociální aplikace komunikace**
 - sociální a psychologické aspekty komunikace
- ve vývoji této jazykové roviny dojde
- k učení se **rolím komunikačního partnera** (od 2. - 3. roku je dítě chápe: reaguje podle komunikační situace)
- k přejímání různých **komunikačních vzorců**, které potom různě aplikujeme v situacích (i mimoslovní a výrazová komunikace)
- k rozvoji **regulační funkce řeči** (řečí lze regulovat chování dítěte a zároveň dítě může řečí měnit dění kolem sebe)
- k přechodu od studu k **aktivní snaze** navazovat komunikaci

ONTOGENEZE ŘEČI

- **I. Prenatální období**
 - (olizování pupeční šňůry, škytání, kvílení, dumláním palce...)
- **II. Předřečové stádium = přípravné = preverbální**
 - (sání, žvýkání, polykání, křik, žvatlání, prefonémy)
- **III. Vlastní vývoj řeči** (fáze a stádia)
 - fáze pragmatizace - do 1 roku
 - fáze sémantizace - 1. až 2. rok
 - fáze lexemizace - 2. až 3. rok
 - fáze gramatizace - 3. až 4. rok
 - fáze intelektualizace - po 4. roce

III. VLASTNÍ VÝVOJ ŘEČI

- **pragmatizace** - rozumění řeči v nepravém smyslu - dítě reaguje na globální obraz toho, co slyší v asociaci se situací a s kontextem (na úrovni 1. signální soustavy)
- **sémantizace** - vyjadřuje žádosti, přání a city pomocí prvních slov; mluvení je činnost a hra
- **lexemizace** - upřednostňuje verbální projev před neverbálním s cílem usměrnit dospělé a komunikovat; prudší rozvoj slovní zásoby; učí se diskriminovat hlásky sluchem
- **gramatizace** - zmírnění dysgramatismů; naváže a udrží konverzaci
- **intelektualizace** - další zdokonalování zvukové i obsahové normy projevu, stylistiky, pragmatické roviny- celoživotní proces

NARUŠENÝ VÝVOJ ŘEČI

- zastřešující pojem pro poruchy v osvojování si nebo používání mateřského jazyka, který se projevuje jazykovým jednáním odlišným od toho, které se očekává vzhledem k chronologickému věku dítěte (Lechta, 1995)
- **strukturní a systémové narušení jedné, více nebo všech oblastí vývoje řeči vzhledem k věku**
 - oblasti vývoje řeči - osvojování mateřského jazyka, rozvíjení jazykových schopností (Mikulajová, 2003)
 - Jde o obtíže v průběhu rozvoje řeči - tedy zhruba do 7. roku života dítěte

NVŘ PODLE PRŮBĚHU VÝVOJE ŘEČI

- **Opožděný vývoj řeči**
 - stádia vývoje řeči nastupují s časovým odkladem
 - dítě ve třech letech nemluví nebo mluví málo
- **Omezený vývoj řeči**
 - dítě dosáhne určité hranice, stupně, stropu, a dítě se už neposune dál
 - v těžkých případech má nepříznivou prognózu
 - příčiny: MR, těžká porucha sluchu, patologické sociální prostředí
- **Přerušovaný vývoj řeči**
 - traumata, úrazy, duševní nemoci, psychická traumata, bezvědomí
 - i po přerušování může dosáhnout normy

NVŘ PODLE PRŮBĚHU VÝVOJE ŘEČI

- **Překotný = předčasný vývoj řeči**
 - diskutabilní problém vymezit co je předčasné
 - perfekcionistická výchova (u nezralé CNS vyvolá i neurózy)
- **Scestný = nesprávný = odchylný vývoj řeči**
 - příčinou jsou hlavně rozštěpy obličeje
 - je potřeba zásah plastické chirurgie
 - pokud nedojde k operaci, řeč se nebude rozvíjet správně
 - artikulační báze se posune dozadu za rozštěp
- **Specificky narušený vývoj řeči = vývojová dysfázie**

LOGOPEDICKÁ PREVENCE

- **PRIMÁRNÍ** - předcházení ohrožujícím situacím v celé populaci
(děti se musí naučit správně mluvit, osvojit si správné komunikační návyky)
 - **nespecifická** – všeobecná podpora žádoucích forem chování (propagace správné péče o řeč)
 - **specifická** – zaměřená proti konkrétním rizikům ohrožení NKS (předcházení koktavosti... apod.)
- **SEKUNDÁRNÍ** - orientována na rizikovou skupinu, která je ohrožena negativním jevem (předcházení poruchám hlasu u hlasových profesionálů, poruchám řeči u dětí z kojeneckých ústavů...)
- **TERCIÁRNÍ** - zaměřená na osoby, u kterých je NKS již zjevná
snaha předejít dalšímu negativnímu vývoji, dalším důsledkům

Narušená komunikační schopnost

NARUŠENÁ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOST

Narušená komunikační schopnost (porucha řeči)

Stav, kdy některá rovina, nebo i několik rovin, komunikačního procesu působí interferenčně (rušivě) vzhledem ke komunikačnímu záměru jednotlivce

- zvuková, slovní zásoby, gramatická, sociální aplikace

Narušení, které přetrvává nebo vzniká po ukončení rozvoje řeči, se člení podle symptomů na základní skupiny.

KLASIFIKACE NKS PODLE SYMPTOMŮ

1) Poruchy v oblasti nemluvnosti

- ❑ **vývojová dysfázie** (dlouhodobě přetrvávající vývojová porucha)
- ❑ **afázie** (získaná porucha organickým poškozením CNS)
- ❑ **mutismus; elektivní mutismus** (získaná porucha neurotického charakteru)

2) Poruchy zvuku řeči

- ❑ **palatolálie**
- ❑ **rhinolálie** (huhňavost)

3) Poruchy fluence (plynulosti) řeči

- ❑ **balbuties** (kocktavost)
- ❑ **tumultus sermonis** (breptavost)

4) Poruchy artikulace

- ❑ **dyslálie**
- ❑ **dysartrie**

5) Poruchy hlasu

6) Symptomatické poruchy řeči

7) Poruchy grafické podoby řeči

- ❑ **dysgrafie, agrafie, dyslexie, alexie**

8) Kombinované poruchy

VÝVOJOVÁ DYSFÁZIE

- = specificky narušený vývoj řeči
- **snížená schopnost až neschopnost naučit se verbálně komunikovat, i když podmínky pro vývoj řeči jsou přiměřené**
- drobné difúzní poškození řečových zón časně se vyvíjejícího se mozku, díky nimž dojde k negativnímu zásahu do vývoje řeči od jeho úplného počátku – dojde k poruše centrálního zpracování řečového signálu a k ložiskovým poškozením centrálních sluchových oblastí mozku (ale ne přímo striktní silné neurologické poškození)
 - Potřebuje více než 7 let na rozvoj verbální komunikace, má vlastní slovník, negramatické věty, nesprávnou výslovnost, málo rozumí slyšenému
- <http://www.youtube.com/watch?v=cmfg7DV5zUo>

AFÁZIE

- **Afázie:** 4 charakteristiky - atributy
 - **Získaná porucha** komunikačních schopností
 - Týká se poruch **symbolických procesů** (myšlení, paměť, výbavnost pojmů)
 - Vznikla **při ložiskových poškozeních mozku**
 - Léze má vliv na **vyšší psychické funkce člověka**
 - snížená schopnost dekodovat nebo používat smysluplné lingvistické části (slova, syntaktické celky)
 - porucha chápání, myšlení a nacházení slov způsobená špatnou funkcí některých oblastí mozku (úrazy, CMP, operace...)

http://www.klubafasie.com/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=35

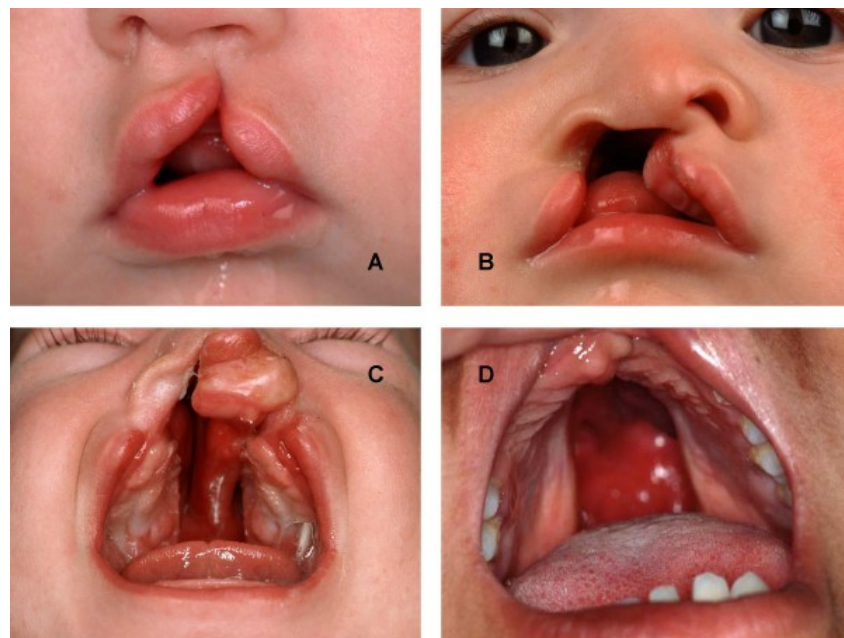
MUTISMUS

- **Ztráta schopnosti verbálně komunikovat.**
 - Mlčí, ačkoli mají schopnost mluvit a řeč je u nich rozvinutá.
- Psychogenně podmíněná ztráta schopnosti mluvit.
 - Ztráta řečových schopností a projevů, která není podmíněna organickým poškozením CNS.
 - **(s)elektivní** - výběrový (situace, osoba, místo)

PALATOLALIE

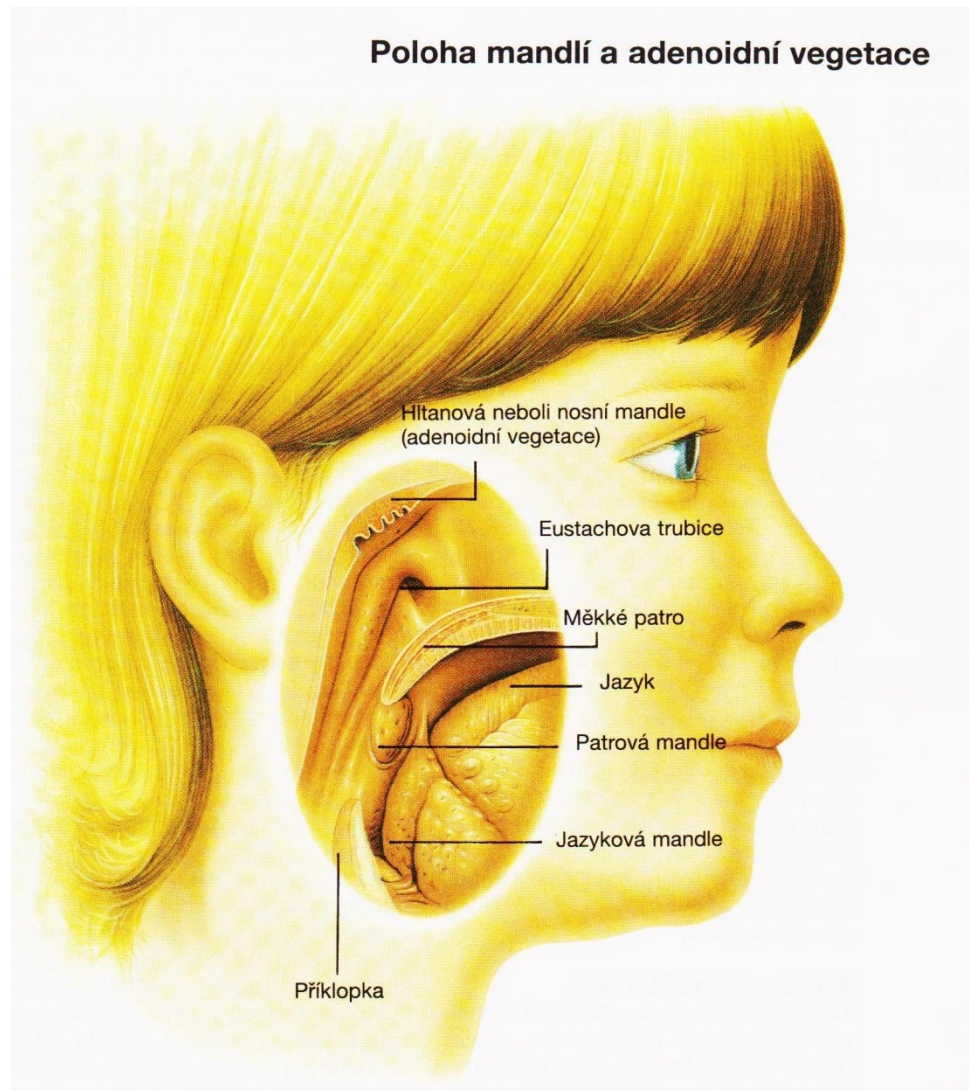
- NKS vzniká jako **důsledek orgánového defektu** (rozštěp patra, rozštěp rtu, rozštěp rtu a patra)
 - řeč se vytváří na nesprávném základě až za rozštěpem
 - rozštěp je vývojová porucha vznikající nesrůstáním obličejových částí v průběhu vývoje plodu
 - je třeba mnoha chirurgických zákroků a logopedické intervence pro správný rozvoj řeči

- <http://www.youtube.com/watch?v=svtmF2KY3Tw>

RHINOLALIE

- **patologické snížení nebo zvýšení nosovosti v mluvené řeči**
 - porucha nosní rezonance
 - rezonance je patologicky zvýšená nebo snížená

BALBUTIES (kuktavost)

- **Multifaktoriální syndrom** (neznáme přesnou příčinu, spolupůsobí více faktorů)
- Syndrom komplexního **narušení koordinace orgánů** participujících na mluvení, který se nejnápadněji projevuje charakteristickým nedobrovolným (tonickým, klonickým) přerušováním plynulosti procesu mluvení
 - křeče, strach z komunikace, neklid, pomocná slova, potřeba hodně času...
- <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10211487240-experiment/208572233190010-rekni-to-jinak/>

TUMULTUS SERMONIS (breptavost)

- **Narušení plynulosti mluvení, pro které je charakteristické extrémně zrychlené tempo řeči**
- Další přidružené obtíže
 - osoba si to neuvědomuje
 - zvláštní osobnost: malý rozsah pozornosti, neurotičnost
 - narušena percepce, artikulace a formování výpovědi
 - rovněž se jedná o narušení myšlenkových procesů
 - obtíže ve čtení, psaní, rytmu, hudebnosti, chování

DYSARTRIE

- **Narušení artikulace jako celku** - respirace, fonace, artikulace, modulace, rezonance
- **Porucha motorické realizace řeči**
 - porucha schopnosti bezchybně zvládat pohyby mluvidel při řečovém projevu
 - jde o sníženou inervaci mluvních orgánů
 - nejčastěji při mozkové obrně
- <http://www.youtube.com/watch?v=EHNSBo3SsmY>

PORUCHY HLASU

- **Patologické změny individuální struktury hlasu**, změny v jeho akustických kvalitách, způsobu tvoření a používání, mohou se vyskytnou i různé vedlejší zvuky
 - Poruchy **organické** (poškození hlasivek nebo hrtanu) a poruchy **funkční** z přemáhání

Práce hlasivek

<http://www.youtube.com/watch?v=ajbcJiYhFKY>

Poškození hlasivek

<http://emedicine.medscape.com/article/865191-over>

DYSLALIE

- **Dyslalie je porucha artikulace, kdy je narušena výslovnost jedné hlásky nebo skupiny hlásek rodného jazyka, přičemž ostatní hlásky jsou vyslovovány správně podle příslušných jazykových norem**
 - nejčastěji se vyskytující porucha komunikační schopnosti
- <http://www.youtube.com/watch?v=CyROWAQoiEY>

FONETIKA

- obor zabývající se charakteristikou řečových zvuků
- sleduje jak se zvuk hlásek tvoří
- zkoumá zvukovou stránku jazyka z různých aspektů, tedy hlavně fyziologickou **činnost mluvidel** a **akustickou podstatu** zvuků
- v logopedii pomáhá určovat normu hlásky
 - velmi úzce souvisí s dyslalií, protože pomáhá určit správné tvoření jednotlivých hlásek

DĚLENÍ HLÁSEK

- samohlásky = **vokály**
- souhlásky = **konsonanty**
- dvojhlásky = **diftongy**

- **kodifikovaná norma hlásky**
 - každý jazykový systém si stanoví svůj kodifikovaný fonetický inventář hlásek
 - různé jazykové systémy mají často mnoho stejných hlásek, některé hlásky však mohou být specifické pro určitý jazyk (např. české Ř)

ROZDÍLY MEZI VOKÁLY A KONSONANTY

□ a) artikulační rozdíl

- vokály - při realizaci výdechový proud prochází volně rezonančními dutinami - ústa jsou více otevřena

- konsonanty - výdechový proud musí překonat určitou překážku - ústa jsou zavřena, přivřena

□ b) akustický rozdíl

- vokály - zní jako tóny, typická tónovost

- konsonanty - dochází zde k šumům, typická šumovost

□ u některých hlásek **nazalita** = nosovost

■ při artikulaci je zapojena rezonance dutiny nosní (M, N, Ň)

VOKALICKÝ TROJÚHELNÍK

klasifikace vokálů podle toho, jaké je postavení jazyka

Podle svislé polohy jazyka	Podle vodorovné polohy jazyka		
	Přední	Střední	Zadní
Vysoká	I		U
Střední	E		O
Nízká		A	

KLASIFIKACE KONSONANT (1)

□ konsonanty

- při jejich tvoření se nastavuje výdechovému proudu nějaká překážka, kterou musí výdechový proud překonat

□ Párové hlásky podle znělosti

a) neznělé (nehlasové) P, F, T, Ě, S, Š, K, CH

b) znělé (hlasové) B, V, D, ě, Z, Ž, G, H

KLASIFIKACE KONSONANT (2)

Klasifikace konsonant podle způsobu artikulace

□ **závěrové = okluzívy**

- dle sluchového dojmu **výbuchové = explozívy** - na určitý okamžik dochází k úplnému závěru = okluzi, po něm následuje exploze
P, B, M, T, D, N, Ť, Ď, Ň, K, G

□ **úžinové = konstriktivy**

- dle sluchového dojmu je nazýváme **třené = frikativy** - překážka pro výdechový proud není úplná - vzniká úžina, štěrbina, kterou se tře výdechový proud

F, V, J, H, CH, S, Z, Š, Ž, L, R, Ř

□ **polozávěrové = semiokluzívy,**

- dle sluchového dojmu **polotřené = afrikáty** - v první artikulační fázi obsahují prvek závěrový, potom nastupuje úžinová fáze

C, Č

KLASIFIKACE KONSONANT (3)

Klasifikace konsonant podle místa artikulace

- **Bilabiální** = obouretné - tvořeny oběma rty - **P, B, M**
- **Labiodentální** = retozubné - spodní ret a horní řezáky - **F, V**
- **Alveolární** = dásňové - hrot jazyka je na horní dásni
 - a) **prealveolární** = předodásňové - **C, S, Z, T, D, N, L, R, Ř**
 - b) **postalveolární** = zadodásňové - **Č, Š, Ž**
- **Palatální** = tvrdopatrové = předopatrové = měkké - přiblížení hřbetu jazyka k tvrdému patru - **Ť, Ď, Ň, J**
- **Velární** = měkkopatrové = zadopatrové - tvořené na měkkém patře - **K, G, CH**
- **Laryngální** = hrtanové - tvořená přímo v hrtanu - **H**

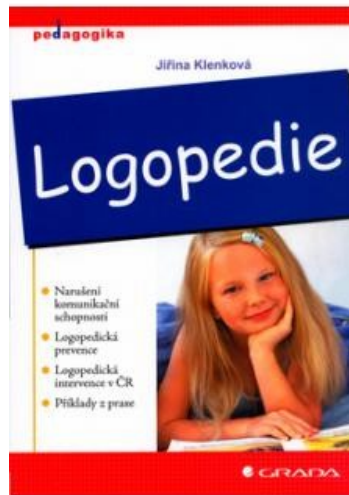
HLÁSKY V LOGOPEDII

- Je třeba znát správné anatomické postavení mluvidel u jednotlivých hlásek
- Je třeba znát klasifikaci hlásek
- Je třeba znát a zvládnout postupy vyvození jednotlivých hlásek - přičemž nikdy nepřeučujeme, vždycky vytváříme úplně nový zvuk hlásky!
 - Chce to praxi a trpělivost

Doporučená literatura:

Logopedie a NKS

- **KLENKOVÁ J.**
 - Logopedie

Hlásky

- **Klenková, J.**
 - *Kapitoly z logop. II a III*
- **Krahulcová, B.**
 - *Dyslalie*
- **Vyštejn, J.**
 - *Vady výslovnosti*

Doporučená literatura:

NKS

- **Lechta, V.**
 - Diagnostika narušené komunikační schopnosti
 - Terapie narušené komunikační schopností

Další

- <http://www.ped.muni.cz/wsedu/index.php?p=szz-bc-okruhy-logopedie>
- Literatura doporučená ke státní závěrečné zkoušce

Děkuji za Vaši pozornost i
čas.
Krásné Velikonoce.

PhDr. Pavla Sychrová
MU, 2012